

หนังสือ กบฏเจี้ยว การเมืองของความทรงจำ
ประวัติศาสตร์ขบวนการเคลื่อนไหวของ 'คนล้านนา'

ปริยวงศ์อวตาร: 'วีรบุรุษ' 'กบฏ'
การประดิษฐ์สร้างตัวตนใหม่ทางประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์มักมีพลวัต คลื่นคลาย สืบเนื่อง และแพร่ขยายอย่างมีสิ้นสุด อาทิ กระแสประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชาตินิยม ที่มีกลิ่นอายความเป็นท้องถิ่น “ผสม” (hybridize) กับประวัติศาสตร์ชาตินิยม โดยการตอกย้ำกับเรื่อง “ความจงรักภักดี” ต่อพระมหากษัตริย์ความเป็นไทย¹ จนนำไปสู่การสร้างการอธิบายใหม่ของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับ ‘ชาติ’ อย่างแนบชิด และขยายตัวตั้งแต่ทศวรรษที่ 2540 เป็นจุดหนึ่งของการก่อตัวของสำนักท้องถิ่นนิยมชาตินิยม รวมถึงปัจจัยด้านการท่องเที่ยว ที่เน้นการสร้างจุดขายของเมือง เพื่อตอบสนองต่อเศรษฐกิจภายใต้ระบบทุนนิยม ที่นำอัตลักษณ์ของแต่ละเมืองมาเป็นจุดขาย มาสู่การสร้าง “ความต่าง” เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งกระแสของการตอบสนองด้านการท่องเที่ยว นำสู่การสร้างอัตลักษณ์ต่าง ๆ ของท้องถิ่นที่หลากหลายทั้งจากรากฐานเดิม และการสร้างใหม่

“วีรบุรุษมิได้มีความหมายเฉพาะสิ่งที่ผ่านมาในอดีต แต่วีรบุรุษสะท้อนตัวตน ของคนในปัจจุบัน”

อาทิ การสร้างวีรบุรุษในท้องถิ่น ‘วีรบุรุษ’ คือ คนที่อยู่ในสำนึก ความทรงจำ เป็นผู้ประกอบคุณงามความดีให้แก่ท้องถิ่นนั้น ๆ วีรบุรุษอาจเป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่จริง หรือเป็นบุคคลในตำนานมีหรือไม่มีตัวตนก็ได้ แต่เชื่อกันว่ามีอยู่จริง ทำให้มีการสร้างสิ่งสมมติแทนบุคคลนั้น ๆ เพื่อเคารพบูชา ระลึกถึง และอาจกลายเป็นผีประจำเมือง หรือเทพ² เป็นการตอกย้ำสำนึก ความทรงจำ และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน วีรบุรุษมิได้มีความหมายเฉพาะสิ่งที่ผ่านมาในอดีต แต่วีรบุรุษสะท้อนตัวตน ของคนในปัจจุบัน เป็นกระจกเงาสะท้อนวิธีคิด ความเชื่อของคนในยุคสมัยนั้น ๆ การสร้างวีรบุรุษในท้องถิ่นจึงเป็นการรับใช้การรับรู้ ความเชื่อของคนในปัจจุบันผ่านอนุสาวรีย์ ซึ่งเป็นเวทีของการสร้างอดีตเพื่อเชื่อมโยงปัจจุบัน ภายใต้กรอบคิดของคนในปัจจุบันเพื่อย้อนรำลึกถึงอดีตหรือเปลี่ยนความหมายของอดีต นอกจากนี้อนุสาวรีย์ยังมีความหมายของการเผยแพร่อุดมการณ์ของคนในอดีตที่สร้างขึ้น หรือความหมายจุดประสงค์ที่คนในปัจจุบันทาบทาลงในอนุสาวรีย์³ แต่ใช้ว่าการสร้างอนุสาวรีย์ จะมีความหมายตามผู้สร้างเท่านั้น บางครั้งการสร้างเพื่อวัตถุประสงค์หนึ่ง ผู้รับรู้อาจรับรู้อีกอย่างก็ได้⁴ จึงทำให้อนุสาวรีย์ในช่วงเวลาต่าง ๆ มีความหมายที่ไม่สิ้นสุด

เรื่องราวของ ‘กบฏเงี้ยวเมืองแพร่ พ.ศ.2445’ เป็นเรื่องหนึ่งที่มีการ “สร้างใหม่” มากที่สุดเรื่องหนึ่ง เพราะการสร้างคำอธิบายใหม่จะช่วยให้มีการจัดวาง “ตำแหน่งแห่งที่” (position) ของคนในเมืองแพร่ และ ‘ประวัติศาสตร์เมืองแพร่’ ใน ‘ประวัติศาสตร์ชาติไทย’ (ดูรายละเอียดใน ชัยพงษ์ สำเนียง 2553) ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากแก่การอธิบายในอดีตแต่ด้วยเงื่อนไขของบริบท และการคลี่คลาย ขยายตัวของประวัติศาสตร์ที่ก่อตัวขึ้นอย่างกว้างขวาง ในช่วง 3 ทศวรรษก่อนหน้า (ทศวรรษ 2520)

ในที่นี้ ผมจะเสนอให้เห็น ‘การสร้างคำอธิบายต่ออดีตใหม่’ ที่เกิดขึ้นในเมืองแพร่ภายใต้ประวัติศาสตร์บาดแผลที่ต้องการ ‘ลบทิ้ง’ ‘สร้างใหม่’ และเรื่องที่ยากแก่การอธิบาย คือ ความร่วมมือของเจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์ที่ได้เข้าร่วมการกบฏ ถือว่าเป็น “ตรา” ที่ยากจะลบทิ้ง จะปฏิเสธว่าไม่ได้เข้าร่วม หรือ ฯลฯ ก็ยากที่จะอธิบาย วิธีการที่ดีที่สุดในการ ‘สร้างใหม่’ คือ เชื่อมการกระทำกับ “ชาติ” พูดยุติว่าเจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์อดีตกบฏ ได้ ‘อวดตราบ’ ใหม่กลายเป็น ‘วีรบุรุษ’ ‘กบฏ’ ในทศวรรษ 2540

ชุดคำอธิบายคลาสสิกในปัจจุบันที่อธิบายเหตุการณ์ คือ เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์กับรัชกาลที่ 5 ร่วมมือกันในการทำให้เกิดกบฏเงี้ยว เพื่อให้เจ้าหลวงเป็นสายลับไปอยู่ที่หลวงพระบาง และเพื่อป้องกันการแทรกแซงจากชาติมหาอำนาจ คือ ฝรั่งเศส และอังกฤษ โดยให้เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์เป็นแพะรับบาป และตัวเจ้าหลวงยินยอมตามแผนการมิได้มีข้อขัดแย้งอะไร โครมเรื่องนี้กลายเป็นคำอธิบายการเกิดกบฏเงี้ยวกระแสหลักอยู่ในเมืองแพร่ โดย “...เงี้ยวมาเกลี้ยกล่อมท่าน (เจ้าหลวงให้ก่อกบฏ : ผู้เขียน) ก็นำความนี้รายงาน รัชกาลที่ 5 ได้ทรงรับรู้... ทางกรุงเทพฯ ก็ได้เรียกเจ้าหลวงไปร่วมปรึกษาหารือ... ตกลงให้รับปากพวกเงี้ยวและให้ผิดเวลาออกไปอีก 2-3 เดือน... ให้ทางกรุงเทพฯ จัดกำลัง...”⁵ และ “...ตามที่ รัชกาลที่ 5 และ

เจ้าหลวงฯ ได้วางแผนร่วมกันไว้...”^๖ นำมาสู่การอธิบายและตีความเหตุการณ์ครั้งนั้นใหม่ว่า เจ้าหลวงไม่ได้เป็นกบฏ แต่เป็นผู้จงรักภักดี และเสียสละ ท้ายสุดทิ้งทั้งทรัพย์สิน ลูกเมีย บ้านเมือง (เพื่อเป็นสายลับและให้รัชกาลที่ 5 รวมหัวเมืองเหนือได้สำเร็จ) ดังนั้นท่านจึงมิใช่ กบฏแต่เป็น “วีรบุรุษ” ฉะนั้นหากกล่าวว่าเมืองแพร่เป็น “เมืองกบฏ” จึงหาใช่ไม่ แต่เป็นเมือง ของผู้จงรักภักดี และเมืองของ “วีรบุรุษ” ต่างหาก

ยังมีการสร้างคำอธิบายว่าก่อนที่จะเกิดกบฏ เจ้าพิริยเทพวงศ์ และชายาเป็นที่ โปรดปรานของรัชกาลที่ 5 เป็นอย่างมาก และได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าอยู่เสมอ “...ในสมัย รัชกาลที่ 5 เจ้าหลวงเมืองแพร่นั้นเป็นผู้ที่รัชกาลที่ 5 ทรงรักและไว้วางใจมาก โดยเฉพาะกับกรม หลวงดำรงราชานุภาพ...ก็ทรงชอบพอกับเจ้าหลวงฯ ทั้งพ่อ ทั้งเพื่อน ทั้งพี่ กรมหลวงดำรงรา ชานุภาพฯ ได้ทรงอบรมสั่งสอนเจ้าหลวงฯ ทุกอย่าง...”^๗ เพื่อสร้างโครงเรื่องให้ตอบรับการ เหตุการณ์ข้างต้น

ภาพที่ 1 กบฏเงี้ยวที่ถูกจับในปี พ.ศ. 2445
(ที่มา <http://heritage.mod.go.th/nation/oldcity/prae1.htm>)

นอกจากนี้ยังอธิบายว่าเป็นคราวเคราะห์ของเจ้าหลวง การอธิบายในลักษณะนี้เพื่อให้ รับรู้ว่าการเกิดกบฏเงี้ยว ครั้งนั้นล้วนเกิดจากการทำของเงี้ยวฝ่ายเดียว เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์ มิได้มีส่วนรู้เห็นหรือมีส่วนเพราะถูกบังคับให้ทำจึงเป็นคราวเคราะห์ของเจ้าหลวงที่ต้อง ถูกกล่าวหาเป็นกบฏ แล้วต้องพลัดบ้านพลัดเมือง ดังความว่า

“... เจ้าหลวงพิริยาเทพวงศ์ มิได้ทรยศต่อบ้านเมืองขององค์ท่านแต่ประการใด แต่ ต้องพลัดพรากจากถิ่นฐานบ้านเดิมจนไปทิวคตในถิ่นอื่นนั้น เป็นคราวเคราะห์กรรม ขององค์ท่านเอง ที่ต้องถูกป้ายสีจนประวัติศาสตร์ต้องจารึกว่า องค์ท่านทรยศต่อ บ้านเมืองและประชาชนของท่านเอง...”^๘ และ “... เงี้ยวพอมันเข้าเมืองได้แล้ว ก็เข้า ควบคุมเจ้าหลวง คือเจ้าผู้ครองนคร...ขอให้ลงนามร่วมขับไล่คนไทยให้ออกจากจังหวัด

แพร์ เพราะพวกเงี้ยวมันเกลียดคนไทย ...เจ้านครไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะอาวุธอะไรก็ไม่มีที่จะไปสู้รบกับมัน ทั้งหมดไปอยู่ที่ข้าหลวงต่างพระเนตรพระกรรณ...ก็จำยอมลงนามเข้าร่วมไปก่อน"⁹

จะเห็นว่าการอธิบายลักษณะนี้ทั้งหมดจะบอกว่าทำด้วยความจำใจเพราะถูกบังคับหรือเลยไปถึงเรื่องเคราะห์กรรมเพื่อบอกว่าเจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์ คือ 'ผู้บริสุทธิ์' และไม่ได้เป็นกบฏดังที่กล่าวหากันและนำสู่ฐานะของ "เจ้าหลวงผู้นำสงสาร" หรือ "ผู้อาภัพ" ที่ต้องพลัดบ้านพลัดเมือง การกระทำทั้งหมดเป็นของเงี้ยวที่เป็น "คนอื่น" คำอธิบายชุดนี้กำลังได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางและถือว่าเป็นชุดคำอธิบายหลักของฝ่ายที่ต้องการแก้ต่างให้เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์และนำสู่การให้ภาพของเมืองแพร์ใหม่เพื่อตอบโจทย์ "ความเป็นกบฏ" ข้างต้น

กบฏเงี้ยวใหม่ภายใต้โจทย์ที่เสนอไว้ข้างต้นนำสู่การรับรู้ฐานะเจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์ใหม่จาก "กบฏ" มาเป็น "ผู้จงรักภักดี" นำมาสู่การให้ภาพของเจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์ใหม่ ในฐานะ "เจ้าหลวงผู้เสียสละ" "เจ้าหลวงผู้มีความคิดกว้างไกลในด้านการพัฒนา" หรือ "เจ้าหลวงผู้อาภัพ" จนนำมาสู่การสร้างอนุสาวรีย์ขึ้นเจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์หลายแห่งต่างกรรมต่างวาระกัน ดังความที่ว่า

*"...สำนึกถึงบุญคุณของเจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์ที่ได้ทำประโยชน์แก่เมืองแพร์ ทั้งในด้าน การปกครอง การศึกษา และการศาสนาเป็นอย่างดี ..."*¹⁰

การสร้างภาพให้ท่านเป็นนักการศึกษาตั้งแต่เริ่มเรียนอักษรไทยและท้ายสุดเป็นผู้สร้างโรงเรียนเทพวงศ์ หรือโรงเรียนพิริยาลัยในเวลาต่อมา รวมถึงการสถาปนาให้เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์เป็น "บิดาแห่งพิริยาลัย" เป็นผู้มีคุณูปการในการวางรากฐานการศึกษา และเป็นที่มาของการสร้างอนุสาวรีย์เจ้าพิริยเทพวงศ์ผู้ก่อตั้งไว้ในโรงเรียนพิริยาลัยเพื่อเป็นการรำลึกถึงบุญคุณของท่าน¹¹ *"...ในวัยหนุ่มท่านได้เคยเล่าเรียนหนังสือไทย (ภาษากลางที่กรุงเทพฯ) กล่าวกันว่าเป็นที่โปรดปรานของเจ้านายในวังมาก..."*¹² และ *"ท่านเป็นผู้เห็นความสำคัญของการศึกษาอย่างยิ่ง...ทำให้ท่านเกิดความคิดอยากวางรากฐานความเจริญสู่ลูกหลานจากแพร์บ้าง จึงจัดตั้ง "โรงเรียนเทพวงศ์"*¹³ ท่านเป็นนักพัฒนาความเจริญและผู้ที่มีความทันสมัยโดยการสร้างคุ้มแบบตะวันตกเพื่อต้อนรับแขกบ้านแขก โดย *"...เจ้าหลวงได้ดำริให้สร้างคุ้มหลวงขึ้นมาใหม่เพื่อเป็นสถานที่ต้อนรับแขกเมืองและเป็นที่พักอาศัย..."*¹⁴

ในเวลาต่อมาได้มีการสร้างอนุสาวรีย์เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์ไว้หน้าจวนผู้ว่าราชการ และในโรงเรียนพิริยาลัย ในฐานะวีรบุรุษท้องถิ่น ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติ ภายใต้กระประวัติศาสตร์ "ท้องถิ่นชาตินิยม" รวมถึงการสถาปนาให้เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์เป็นบิดาแห่งพิริยาลัย¹⁵ โดยโรงเรียนพิริยาลัยมีชื่อเดิมว่าโรงเรียนเทพวงศ์ตั้งขึ้นในราวปี พ.ศ. 2443-2444 แล้วมีการเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนพิริยาลัยในปี พ.ศ. 2457 โดยได้รับพระราชทานชื่อโรงเรียนจากรัชกาลที่ 6¹⁶ พิริยาลัยมีที่มาจากชื่อเจ้าหลวงเมืองแพร์ผู้ก่อตั้งโรงเรียน และเป็นเจ้าหลวงองค์สุดท้ายของเมืองแพร์ที่ก่อการกบฏ แต่ในสมัยรัชกาลที่ 6 ความ

กังวลในเรื่องกบฏแบ่งแยกดินแดนไม่เป็นปัญหาในรัชสมัยของพระองค์ แต่ปัญหาใหญ่ในรัชสมัยของพระองค์ คือ กบฏในเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เช่นหลังจากขึ้นครองราชย์ (ปี พ.ศ. 2453) ได้ไม่นานเกิดกบฏ ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) รวมถึงความขัดแย้งในระหว่างพระองค์และกลุ่มเจ้านายต่างหากที่เป็นปัญหาใหญ่¹⁷ การเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเทพวงษ์เป็นโรงเรียนพิริยาลัยจึงไม่เป็นปัญหาในช่วงรัชกาลของพระองค์ ชื่อ “พิริยาลัย” จึงเป็นการตอกย้ำและสร้างความหมายใหม่ต่อเหตุการณ์กบฏเจ็วเมืองแพร่เพื่อลดทอนความบาดหมางระหว่างคนเมืองแพร่กับส่วนกลาง

‘พิริยะเทพวงศ์อวตาร’ แสดงให้เห็นอิทธิพลของอุดมการณ์ราชาชาตินิยมที่ต้องทำความดีภายใต้พระมหากษัตริย์และผู้นำ

ความทรงจำใหม่นี้เป็นการสร้างตาม ‘ความเชื่อ’ และสำนึกของคนท้องถิ่น โดยนำเอาความคิดของปัจจุบันไปตีความอดีต และสร้างภาพแทนความจริง ซึ่งอาจจริงหรือไม่จริงก็ได้และไม่มองบริบทของการกระทำนั้นเพื่ออะไร เช่น กรณีการสร้างคุ้มในสมัยนั้น ถ้ามองอย่างมีบริบทก็ต้องบอกว่าเป็นความพยายามสร้างความแตกต่างเพื่อบ่งบอกสิทธิและอำนาจที่สูงกว่าราษฎร หาใช่แสดงความทันสมัยก้าวหน้าอย่างคนปัจจุบันคิดไม่ ซึ่งในช่วงเวลานั้นเจ้าเมืองในเมืองอื่น ๆ ก็มีการสร้างเช่นเดียวกัน เช่น เมืองน่าน หรือว่าการสร้างโรงเรียนก็เพื่อประโยชน์ของตัวเจ้าหลวงเอง เพื่อสร้างความคิดความชอบต่อทางราชการ ที่ส่งเสริมให้มีการขยายการศึกษาในขณะนั้น ท่านจะคิดเรื่องลูกหลานข้างหน้าหรือไม่เพียงใดก็ไม่ปรากฏหลักฐานให้รับรู้ได้

อย่างไรก็ตาม ‘พิริยะเทพวงศ์อวตาร’ แสดงให้เห็นอิทธิพลของอุดมการณ์ราชาชาตินิยมที่ต้องทำความดีภายใต้พระมหากษัตริย์ และผู้นำ คือ ผู้ผลักริธีประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นความคิดความเห็นของคนกลุ่มต่าง ๆ ภายในสังคมที่เข้ามามีบทบาทต่อการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงความหมายของเหตุการณ์หนึ่งๆ เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ สถานภาพ และอำนาจของคน ‘ปัจจุบัน’

อย่างไรก็ดีวาทกรรมความเป็น “ไทย” ที่ได้ทำให้คนที่ไม่ใช่ไทยเป็น “อื่น” ภายใต้แนวคิด “ชาตินิยม” รวมถึงแนวคิด “วีรบุรุษ” “มหาบุรุษ” ก็เป็นแนวคิดประวัติศาสตร์ชาติกระแสหลักที่ทรงพลัง¹⁸ แสดงให้เห็นว่าแม้คนในท้องถิ่นจะพยายามสร้างโครงเรื่องประวัติศาสตร์เพื่อจัดตำแหน่งแห่งที่ของการรับรู้ประวัติศาสตร์เมืองแพร่ใหม่เช่นไร แต่โครงเรื่องประวัติศาสตร์ชาติ (นิยม) กระแสหลัก ก็สามารถครอบงำการรับรู้ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นได้มากกว่า

การสร้างการรับรู้ใหม่ (กบฏเจ็ว) ของคนในเมืองแพร่จึงสามารถสร้างการรับรู้ได้เฉพาะภายในท้องถิ่น เพื่อจัดตำแหน่งแห่งที่ของคนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ในวงกว้างการสร้างการรับรู้ประวัติศาสตร์เมืองแพร่ในโครงเรื่องต่างๆ ยังถือว่าประสบความสำเร็จน้อย ยกเว้นโครงเรื่องประวัติศาสตร์แบบท้องถิ่นชาตินิยมที่จะส่งผลต่อการรับรู้ได้มากกว่าประวัติศาสตร์แบบอื่น เพราะประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชาตินิยมสามารถตอบสนองการรับรู้ภายใต้ประวัติศาสตร์

ชาติ ซึ่งครอบงำความคิดของคนอย่างลึกซึ้งอยู่แล้ว (ดูเพิ่มใน ประวัติศาสตร์–การสร้างประวัติศาสตร์ชาตินิยม ท้องถิ่นนิยม ท้องถิ่นชาตินิยม และ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชาตินิยม: พิธีกรรมกบฏเงี้ยวเมืองแพร่ (พ.ศ.2445))

ภาพที่ 2 ‘อวตาร’ เจ้าหลวงพริยเทพวงษ์ เจ้าหลวงองค์สุดท้ายของเมืองแพร่
(ที่มา:<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=153715>)

การสร้างและการรับรู้ประวัติศาสตร์กลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสำคัญ คือ คนที่มีการศึกษา และมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกสูง เพราะคนเหล่านี้มักประสบพบเจอกับชุดคำถามถึงอดีตความเป็นมา “ว่าตนเอง คือ ใคร มีตำแหน่งแห่งที่อย่างไรในประวัติศาสตร์” แต่ประวัติศาสตร์ของเมืองแพร่ถูกรับรู้ในฐานะประวัติศาสตร์ของ “กบฏ” จึงทำให้เกิดวิกฤต “อัตลักษณ์” ที่ไม่สามารถให้ความหมายต่อความเป็น “กบฏ” ได้ จึงนำมาสู่การสร้างโครงเรื่องประวัติศาสตร์ที่หลากหลายเพื่อจัดตำแหน่งแห่งที่ใหม่ในหน้าประวัติศาสตร์การสร้างและการรับรู้ประวัติศาสตร์เมืองแพร่ภายใต้บริบทที่แปรเปลี่ยนทำให้การรับรู้ต่อเมืองแพร่มีสถานะที่หลากหลาย เมืองแพร่มิได้อยู่ในฐานะเมืองที่หยุดนิ่งแต่ในทางตรงกันข้ามประวัติศาสตร์เมืองแพร่กลับมีพลวัต ทำให้หมุดหมายของการรับรู้ประวัติศาสตร์เมืองแพร่มีการปักถออยู่ตลอดเวลาภายใต้บริบทที่เปลี่ยนไป

นอกจากนี้การที่เมืองแพร่มีตราประทับของความเป็นเมือง “กบฏ” จึงนำมาสู่การสร้างความทรงจำใหม่ในฐานะ “กบฏผู้รักดี” “กบฏวีรบุรุษ” “เจ้าหลวงผู้อาภัพ” ล้วนเป็นการสร้าง

ประวัติศาสตร์ใหม่เพื่อจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของเหตุการณ์ในครั้งใหม่ ภายใต้บริบทที่เอื้ออำนวยภายหลังทศวรรษที่ 2540 จากคนหลากหลายกลุ่ม ภายใต้โครงเรื่องประวัติศาสตร์ชาติ(นิยม)กระแสหลัก ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนิยม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชาตินิยม จนมาสู่การรับรู้ของคนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งตรงกัน และขัดแย้ง ทำให้ประวัติศาสตร์ หรือการรับรู้ต่อประวัติศาสตร์เมืองแพร่ไม่มีประวัติศาสตร์โครงเรื่องใดเป็นโครงเรื่องหลัก อันนำมาสู่การมี “ตำแหน่งแห่งที่” ของคนกลุ่มต่าง ๆ ในเมืองแพร่อย่างหลากหลาย

เชิงอรรถ

- ¹ ดูเพิ่มใน, สายชล สัตยานุรักษ์. สมเด็จพระมหาธีรราชูปถัมภ์ การสร้างอัตลักษณ์ “เมืองไทย” และ “ชน” ของชาวยุโรป. กรุงเทพฯ : มติชน, 2546. และ สายชล สัตยานุรักษ์. ความเปลี่ยนแปลงในการสร้าง “ชาติไทย” “ความเป็นไทย” โดย หลวงวิจิตรวาทการ. กรุงเทพฯ : มติชน, 2545.
- ² นิธิ เอียวศรีวงศ์. สงครามอนุสาวรีย์กับรัฐไทย. ในชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์ ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ และรูปการจิตสำนึก. กรุงเทพฯ : มติชน. 2547. หน้า 83.
- ³ มาลินี คุ่มสุภา. อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น. กรุงเทพฯ : วิชาษา. 2548, หน้า 23-33.
- ⁴ ดูเพิ่มใน, นิธิ เอียวศรีวงศ์. สงครามอนุสาวรีย์กับรัฐไทย, หน้า 81- 112.
- ⁵ กลุ่มลูกหลานเมืองแพร่. สาวความเรื่องเมืองแพร่, หน้า 73-74.
- ⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 74.
- ⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71-72.
- ⁸ เจ้าน้อยอินทวงศ์ วรราช . ข้าพเจ้าเห็นพกาหม่องบุกเมืองแพร่. ใน ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าไข่มุก วงศ์บุรี ประชาศรีสรเดช ณ ฌาปนสถานประตุมาร.
- ⁹ พระธรรมรัตนกร. เรื่องเมืองแพร่. ในที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าไข่มุก วงศ์บุรี ประชาศรีสรเดช.
- ¹⁰ อนุสรณ์เจ้าพิริยเทพวงศ์ เจ้าหลวงองค์สุดท้ายผู้ครองเมืองของแพร่ . หน้า 3.
- ¹¹ สมาคมศิษย์เก่าพิริยาลัยจังหวัดแพร่. เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์บิดาแห่งพิริยาลัย, หน้า 20-22.
- ¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.
- ¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.
- ¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.
- ¹⁵ โปรดดู, สมาคมศิษย์เก่าพิริยาลัยจังหวัดแพร่, เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์บิดาแห่งพิริยาลัย.
- ¹⁶ เรื่องเดียวกัน.
- ¹⁷ โปรดดู, राम วิชิราวุธ. (นามแฝง), ประวัติต้นรัชกาลที่ 6. กรุงเทพฯ : มติชน, 2545.
- ¹⁸ ดูเพิ่มใน, สายชล สัตยานุรักษ์. ศักดิ์สิทธิ์กับประดิษฐกรรม “ความเป็นไทย” เล่ม 1, 2. กรุงเทพฯ : มติชน 2550.

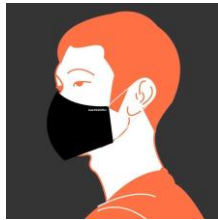
ผู้เขียน

ชัยพงษ์ สำเนียง

อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

กราฟฟิก

ชนาริป ทองจันทร์

เจ้าหน้าที่ประสานงานวิชาการ